

50+

Elhanyagolt generáció?

Az emberi életkor egyre inkább kitolódik, az 50+ életkorú közönség egyre nagyobb szerepet játszik a zenei életben. Az a kérdés, hogy az operaházak és koncerttermek fel vannak-e készítve erre a változásra. A Das Orchester folyóirat a német közönséget górcső alá véve, ezt a problémát járja körül. Az alábbiakban összegyűjtöttük a kérdéssel foglalkozó nyolc cikk legfontosabb megállapításait.

A problémával első ízben a 2007 júniusában Wiesbadenben „Soha nem késő, – muzsikálás 50 felett” címen rendezett kongresszus foglalkozott. Elhangzott, hogy hasznos a német zenei élet szempontjából, ha az idősebb generáció muzsikál ahelyett hogy rezignáltan élne. Politikusok is kihangsúlyozták a zene társadalmi jelentőségét, sokaknak mégis az volt a véleménye, hogy a művészet, kultúra és oktatás ügye csak szép szavak hangoztatásában merül ki.

Növekvő és elhanyagolt célcsoport

Az adatok ismertek: a prognózisok szerint az elkövetkező 30 évben Németországban 24 millió ember lesz 65 év feletti, ma 15 milliót tesz ki ez a korosztály. Eszerint ma minden harmadik német állampolgár több mint 50 éves, 2020-ben bizonyára minden második éri el ezt a kort. 2050-re a 80 évnél idősebbek lélekszáma Németországban előreláthatóan 200 százalékkal emelkedik. Egyidejűleg nő a várható életkor. A statisztikai számítások szerint a ma születők átlag 86,6- (nők) 81,1 évvel (férfiak) számolhatnak. Ennek ellenére az 50+ generációt a zenei életben eddig meglehetősen mellőzték. A kulturális élet vezetőiben ez idáig még nem is tudatosodott a probléma. Panaszkodnak azonban, hogy a koncertpublikum egyre idősödik és fiatalabb nem követi.

2007 júniusában, a Német Zenei Tanács az említett szakmai konferencián megtette úgynevezett wiesbadeni nyilatkozatát, amelyben felhívja a politika figyelmét az idős embereknek nyújtandó kulturális programok szükségességére. Kifejti a továbbiakban, hogy már fiatal korban biztosítani kell a minőségi zeneoktatást, és az ötven éven felüli generáció számára a jobb zenepedagógiai- és továbbképzést. Több zenepedagógiát és aktív muzsikálást az öregek otthonában, generációkon átívelő

kulturális kínálatokat az amatőr területen és zeneiskolákban, végül a kulturális intézmények erősebb orientációját az idősebb emberek igényeire. Egy hálózat kiépítésére van szükség.

A valóság

Ezzel szemben a realitás valamennyire komplexebb, és tele van visszás helyzetekkel. A Süddeutsche Zeitung 2008 augusztusában jelentette, hogy a müncheni Ludwig-Maximilian Egyetem megszűnik. Legkésőbb 5 év múlva adják ki zenepedagógia szakon az utolsó magiszteri fokozatot, ezt nyilvánvalóan már 2004-ben hallgatólagosan megszüntették. Ugyanakkor egy hamburgi szaktanácsadó azt nyilatkozta, hogy nincs szükség külön senior programra, hiszen az idősek teljesen normális emberek és azt a programot igénylik, amit mindenki másnak nyújtanak. Az idősebb korosztálynak épp úgy nincs azonos ízlése, mint a fiataloknak, éppen annyira különböző az „étvágyuk” és zenei ízlésük, mint a fiataloknak. Sokan már inkább rock és popzenén nőttek fel, mint klasszikus zenén. A házi muzsikálás még az ő szüleik otthonában volt szokásos, nem a most ötven éveseknél. „Hol van már manapság házi muzsikálás?” a teoretikus kérdés. Ezzel az illető egyúttal rávilágított a problémára: a mai koncert- és zenei életben megbosszulja magát az, amin évtizedeken keresztül egyszerűen átsiklottak, ugyanis a tartós és általános, generációkat átfogó zenepedagógia és zenei gyakorlat hiányára. Az iskolai zeneoktatás még ma is állandó leépülés folyamatának van kitéve.

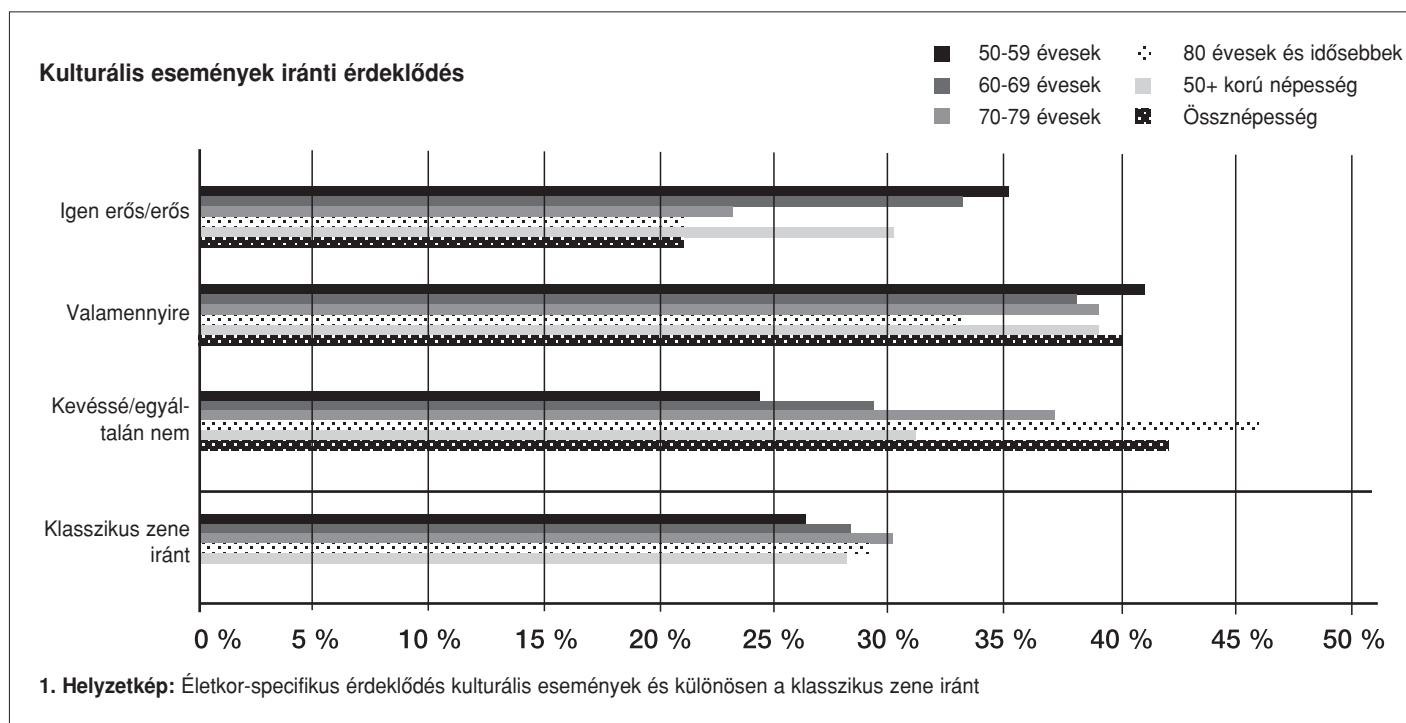
Jobb feltételeket!

Az esti koncerteket az idősebb emberek már nem szívesen látogatják. Sokan félnek a késő esti hazautazástól sötétedés után. A

szállítás megoldása segítene ugyan, de a rendezőknek, intézményeknek és zenekaroknak más időpontokban rendezendő koncerteket is ajánlaniuk kellene. A hangversenyeket mozgáskorlátozottak számára, valamint kedvezményes belépődíjakkal a szegényebb néprétegeknek is elérhetővé kellene tenni.

Tekintettel a demográfiai átalakulásra és annak a kultúrára gyakorolt hatására, kulturális intézmények és pedagógiai intézetek nem kerülhetik meg azt, hogy egy átalakuló publikum érdeklődését és igényeit ne vegyék figyelembe. A jövőben növekvő erőfeszítésekre és új utakra lesz szükség ahhoz, hogy ennek az állandóan növekvő korosztálynak potenciálját ki lehessen használni, hogy egyre több idős embert a kultúra számára fel lehessen lelkesíteni és közönségnek megnyerni. A programtervezőknek tisztában kell lenniük azzal, hogy az 50+ meghatározás csupán kevéssé kifejező címke. Az 50+ generációhoz férfiak és nők tartoznak, – akik a háborús események miatt esetleg nem folytathattak felsőfokú tanulmányokat, nemhogy szabad idejükben művészi hobbinak áldozhattak volna, – éppen úgy, mint „fiatal öregek”, akik jobb előképzettséggel és egészséggel rendelkeznek mint a korábbi korosztály, és nagyobb affinitásuk van a műkedvelő tevékenységhez. Magasabb képzettség és nagyobb affinitás a kultúra terén viszont nem feltétlenül jár együtt elegendő büdzsével a kulturális ajánlatok kihasználására.

Milyen programokat ajánlanak idős emberek számára a színházak, múzeumok, könyvtárak, zenekarok? Milyen szerepet játszanak ezen a területen a templomok és szociális intézmények? Milyen formában és milyen helyeken aktívak kulturális téren a menekültek? Németországban történtek ebben az ügyben felmérések, kutatások, de távolról sem sikerült megoldást találni a problémára. Mialatt egy sor kulturális intézmény már jól felépített programmal rendelkezik az idősebbek számára – különösen a múzeumok területén, de már zeneiskolák is felfedezték ezt a célcsoportot maguk számára –, mások még a próbálgatás fázisában vannak vagy kivárnak. Új célcsoportokkal való foglalkozás időbeli, személyi és materiális

forrásokat igényel. A munkához szükséges metodikai-didaktikai koncepciók, oktatási formák szakmai irányvonalai a különböző művészeti ágakban messzemenően hiányoznak, mint téma azonban egyre inkább felszínre és megmunkálásra kerül.

A heterogén közönség

A sokrétűen mobilnak és anyagilag tehetősekként jellemzett 50+ generáció, amelynek létszáma a prognózisok szerint állandóan növekszik, manapság nemcsak a fogyasztási- és reklámkutatások szerint attraktív célcsoport. Sokak megfigyelése szerint ebből a korcsoportból regrutálódik a klasszikus kultúra publikuma. Ha azonban ennek a korcsoportnak a kulturális rendezvények iránti érdeklődését valóban görcső alá vesszük, meg kell állapítanunk, hogy egységes ilyen irányú érdeklődésről nem lehet szó.

Az 50+ generáció azonban, amely ma már több mint 30 évet fog át, érdeklődésében, képzettségét, szociális származását és egészségi állapotát tekintve igen heterogén. Mindenkinek más a kulturális háttere, a kulturális fogyasztáshoz más a motívuma, más a pénzügyi, egészségi és logisztikai lehetősége. A népesség 50+ generációjának a kulturális események iránti érdeklődésénél egy csekély ellentétes trendet lehet megfigyelni. (Lásd az 1. táblázatot) Ha a növekvő korról csökken a kulturális események iránti affinitás, növekszik ezzel szemben a klasszikus zene iránti érdeklődés.

Hogyan lehet megmagyarázni az 50+ generáció fiatalabb rétegénél a klasszikus zene iránti érdeklődés csökkenését?

A klasszikus zene szeretete (már) nem korosztályi kérdés

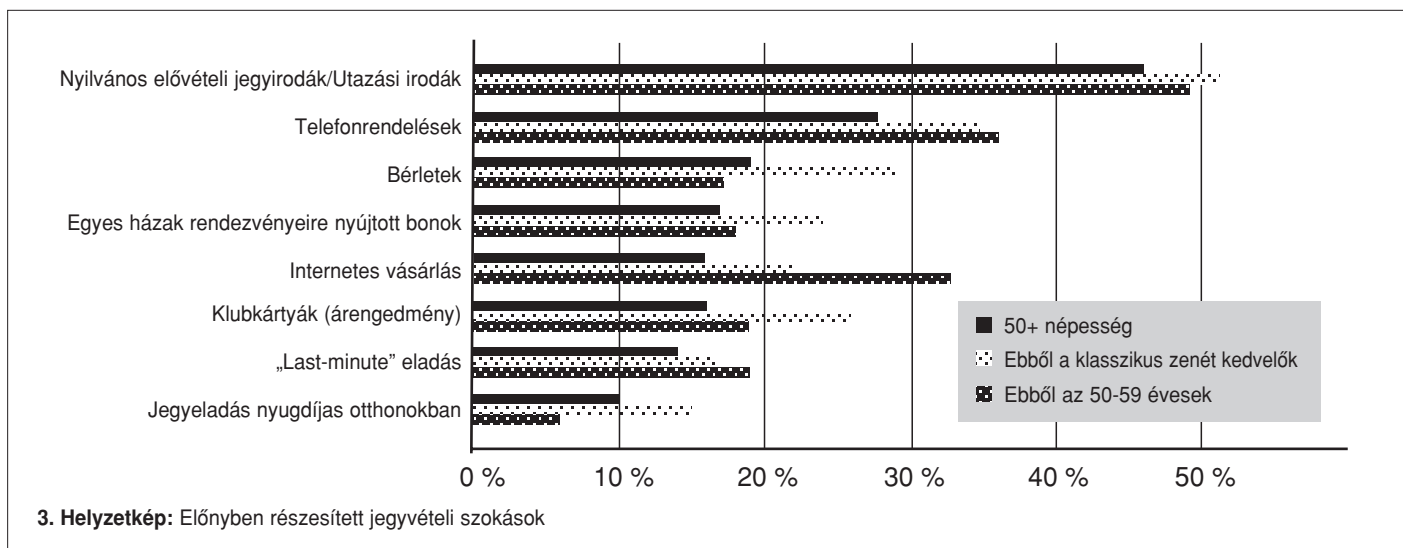
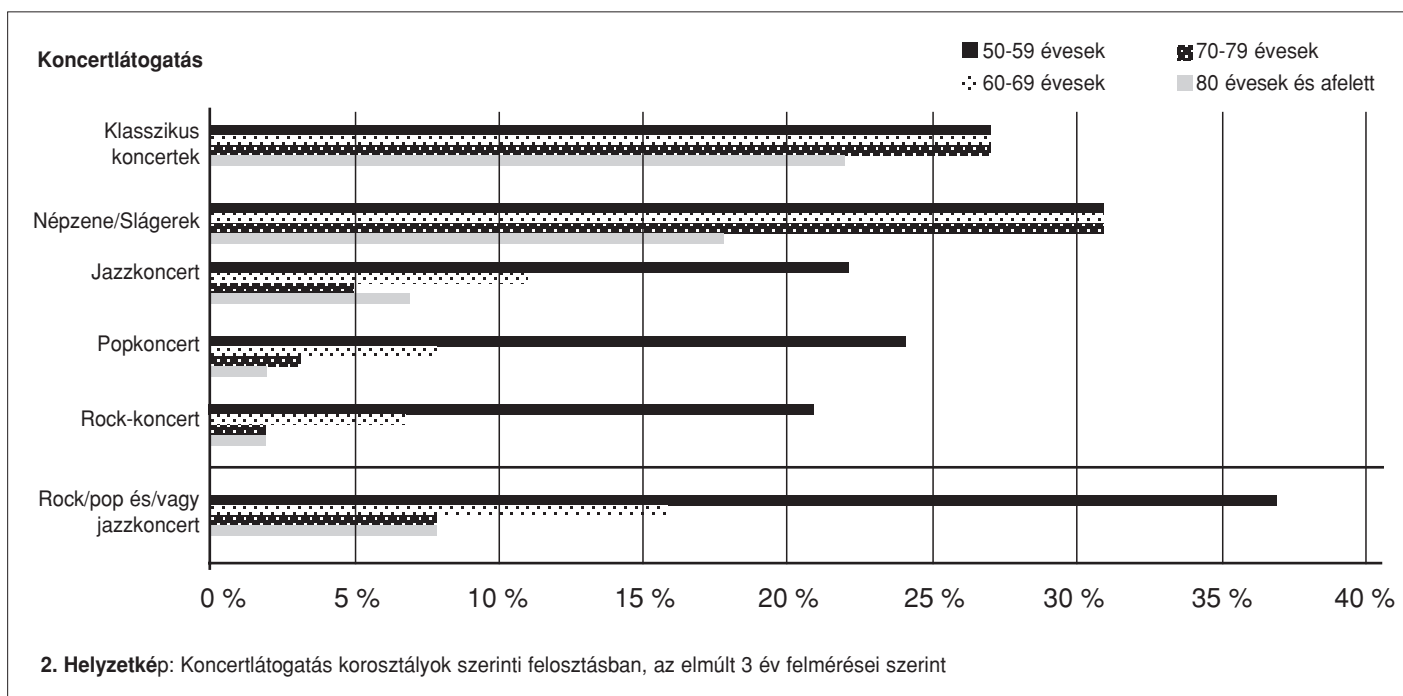
Zenei preferenciákat vizsgálva, a népesség 50+ korosztályánál első helyen áll a sláger-ill. népzene, (37%), amelyet a klasszikus zene követ (28%). Ha egyesítjük a pop (12%), rock (10%) és/vagy a jazzmuzikát (11%), és az érdeklődést ezek iránt a populáris zenei irányzatok iránt (21%) szembe állítjuk a klasszikus zenével (28%), a populáris zene növekvő dominanciája idősebb korban is jelentős. Azt, hogy mélyreható irányzat-változásról van szó, azt a még nagyobb – (24%), rock- (20%) és jazzzene (19%) fogyasztása mutatja az 50–59 éveseknél. A 38%-ban a populáris zene iránti érdeklődéssel szemben már csak 26%-os klasszikus zenei érdeklődés áll szemben. Magyarázat erre annak elfogadása, hogy az idősebb korban éppen nem – mint ahogy azt gyakran mint tézist állítják fel – a klasszikus zene iránti érdeklődés jelenik meg (újra), hanem inkább a zenei szokásoknak van ráhatása az ízlésre, amely a fiatal korban alakul ki és a későbbi korban megmarad. Tekintettel arra, hogy a ma 50–70 évesek a populáris műfajokkal először ifjúságukban találkoztak, akkori emlékeként tartották meg érdeklődésüket irántuk. Az, hogy a rock koncertek látogatása az 50–59 évesek körében már nem kivételes

jelenség, a 2. grafikon mutatja, amely az elmúlt három év felméréseinek analizálásán alapszik.

Mi módon nyerhetők meg a fiatal „öregek” a klasszikus zene számára?

Hiányzó klasszikus kulturális orientációjuk ellenére, érdemes a zenekaroknak és zenei színházaknak az 50–59 évesek célcsoportjába investálni. Ők azok, akik nemcsak nagyobb szabad idővel rendelkeznek, mivel a gyereknevelésen vagy karrierépítésen már túl vannak, hanem kulturálisan aktív csoportot képeznek, akiket könnyebb megszervezni, mint azokat, akik kulturálisan inaktívnak számítanak. Egy felmérés szerint az 50–59 éves korosztálynál csak 2%-ban lehetett kiszűrni azokat, akik korábban kulturálisan egyáltalán nem voltak aktívak, és csak idősebb korukban váltak azzá. Megszólítandó a „fiatal öregek” sok olyan ajánlat-konstrukcióval lehet élni, amelyek a fiatalok számára is vonzóak. A ma 50–59 évesek ugyanis nemcsak a fiatal művészeti ágak, mint rock, pop, film (48%) vagy musical iránt érdeklődnek, hanem olyan szolgáltatási lehetőségeket is igénybe vesznek, amelyeket a fiatalok preferálnak, mint pl. internetes jegyvásárlás (33%), jegyrendelés telefonon (36%), sőt részben last-minute jegyek (19%), mint ahogy azt a 3. tábla mutatja.

Egyéb, eddig főleg a fiatalabb korosztály számára vonzó művészeti-kreatív program-ajánlatok is új jelentőséggel bírnak az

idősebb korosztály számára is. A művészeti-kreatív tevékenységek iránti érdeklődés a lakosság körében az elmúlt évtizedben jelentősen megnőtt: Az 50 éven felüliek közül 29% nyilatkozik úgy, hogy már része volt ilyen tevékenységben. 76 százalékuk művészi hobbitevékenységét idős korban is folytatja. Kimutatható (lásd a 4. grafikont), hogy ők különösen szívesen látogatják a komolyzenei koncerteket. A professzionális zenekarok és zenés színházak kooperációja amatőr zenekarokkal és énekegyüttesekkel erősíthetné a publikum kötődését, éppen úgy, mint ahogy képzési programok lehetnének az első hidak a fiatalabb idősök kulturális érdeklődésének felkeltésére. További kötődést jelent műkedvelő együttesek létrehozása.

Szegénység, egészségi korlátozottság és társadalmi izoláltság

A népesség 50+ korosztályának a fiatalabb évekkkel összehasonlítva 40 százaléka kevésbé vagy egyáltalán nem aktív kulturális területen, amely egészségi akadályokkal vagy hiányzó mobilitással magyarázható, mint ahogy ezt az 5. ábra mutatja.

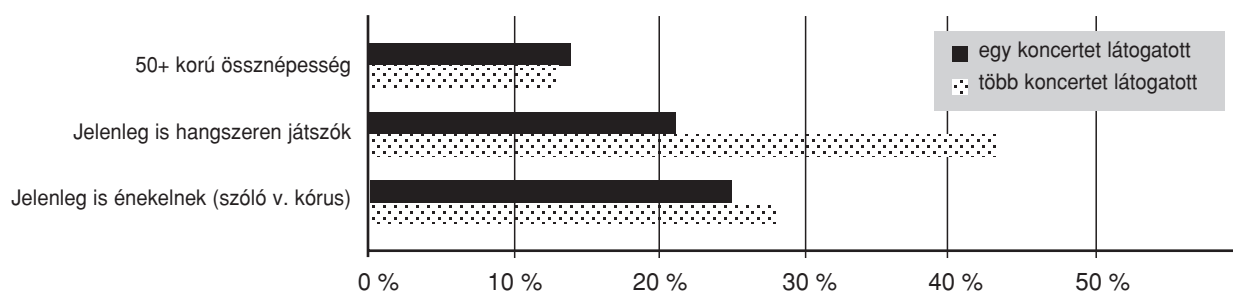
Eseti, vagy általános okként főleg a magas belépődíjakat (73%) nevezik meg. Az idős kor mellett a kulturális eseményekben való részvételt az egészségi állapot romlása, az alacsonyfokú iskolázottság, a gazdasági helyzet, esetleges migrációs háttér, valamint a szociális és családi környezet befolyásolja, amelyben a pénzügyi körülmények kiemelt jelentőséggel bírnak. Magas fokú

képzettség és kulturális események iránti affinitás sem feltétlenül jár azok látogatásához elegendő anyagi javakkal. További akadályok mindenek előtt a kísérő hiánya, félelem a bizonytalan hazaérkezéstől, hiányzó tudás és tapasztalat kulturális programok terén. (6. ábra)

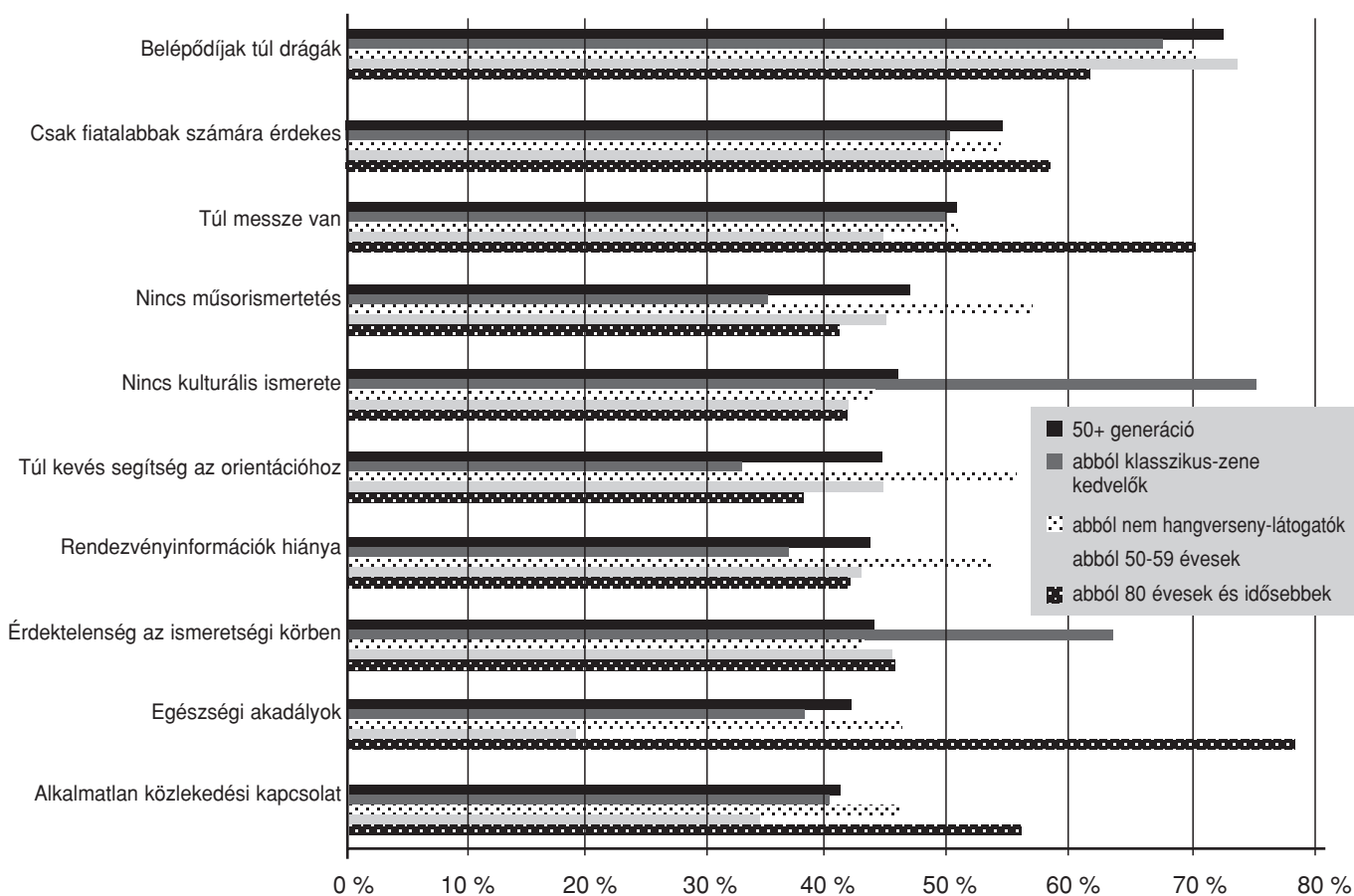
Kezdeményezések

Hamburgban a problémák megoldásának szép példáját találjuk a szövetségi szenior tanácsadó testület és a hamburgi Volksbühne kooperációja révén. Az ún. szenior találkozók, amelyek minden hamburgi városrészben elérhetőek, kulturális rendezvényeket ajánlanak az idősebbek számára vagy megoldják a shuttle szervizt. A kiterjedt kooperációs célokhoz tartoznak opera

Klasszikus-zenei koncertek látogatottsága az elmúlt 3 évben

4. Helyzetkép: Az elmúlt három évben az 50+ korosztályból klasszikus-zenei koncerten résztvevők, ezen belül hangszeren játszó vagy éneklők száma.

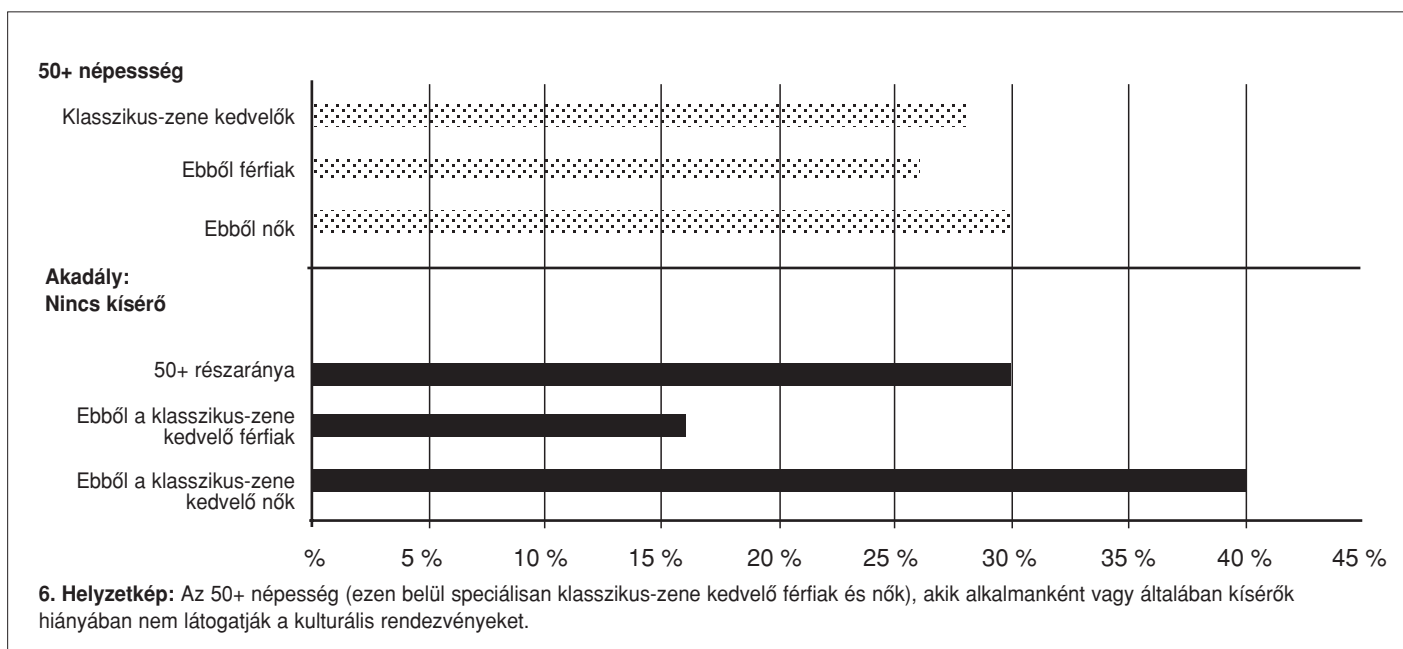
5. Helyzetkép: A kulturális rendezvények látogatását nehezítő „top tíz” akadály

és zenekari előadások is. Kiegészítésképpen a szövetségi szenior tanács első ízben adta ki a szenior kulturális kalauzt, amely kizárólag az idősebb lakosság igényeihez igazodik és értékes, praktikus információkat tartalmaz. A programokhoz tartoznak a zenekari főpróbák, melyek kedvezményes áron és alkalmas időpontban látogathatók, azonkívül bepillantás adnak a mindenkori intézmények és együttesek életébe. A Müncheni Rádiózenekar, iskolákkal és idősek otthonaival kooperálva, autóbuszokkal szállítja a hallgatóságot a rádióba, ahol a

szerdai koncertek nyilvános próbáján vehetnek részt, ismertetik számukra a műveket és szendvicseket szolgálnak fel. Ez egyben betekintést ad a rádió működésébe, amit mindenki érdeklődéssel fogad.

Hamburgban szeniorok számára zeneiskola is létesült. Azonkívül már vannak idősothtonok, amelyek önálló koncerteket rendeznek (egyesek saját termükben), és intézményekkel és zenekarokkal kooperálva zenepedagógiai munkát végeznek. Helyenként kórusokat hoznak létre, amelyek profi együttesekkel kooperálnak. Még

fontosabbnak tartják azonban a szellemileg retardált embereknek nyújtott segítséget, akik számára a zene gyógyító hatású. Azok, akiknek kihagy a rövid távú emlékezőképességük például, gond nélkül felidéznek a régi gyerekdalokat. Ének és közös muzsikálás révén olyan embereket is elérnek, akik egyébként nem megközelíthetőek. Mert a zene emlékeket csal elő, érzelmi forrásokat erősít és félelmeket csökkent. Ezáltal a szociális kontaktusok is erősödnek. Pozitív eredményeket értek el szeniorok és közeli iskolák és óvodák kooperációjával.

„Énekelje el élete dalát! E mottó alatt hívott meg a „Polifónia – a kulturális sokszínűség hangjai” c. program idős menekülteket a duisburgi színházba, abból a célból, hogy ott a Duisburger Philharmoniker egy vonós együttesének kíséretével énekesi adottságaikat a közönségnek bemutassák. 2008 tavaszán öt úttörő eseményre került sor **Duisburgban, Essenben és Düsseldorfban**. A műhelymunkában hetvenkét 51 és 72 év közötti idős embernek volt lehetősége szakmai vezetés mellett hangai képességeik fejlesztésére. A legtehetségesebb szólistákat meghívták a duisburgi színházba az első nyilvános dalfesztiválra. Erre 2008 májusában telt ház mellett került sor. Tizenhét énekes lépett fel Görögországból, Olaszországból, Hollandiából, Izraelből, Németországból, Koreából, Horvátországból, Lengyelországból, Oroszországból Spanyolországból, Törökországból és Ukrajnából. Bojan Vuletic muzsikusi és zeneszerzői minden fellépéshez egyedi hangszerezést készített. Az énekeseket a Duisburger Philharmoniker és nyolc jazz- és világzenei játékos kísérte.

Trierben az 50+ generációnak a Beatles korszak iránti nosztalgijára építve vezettek be új koncert-sorozatokat, majd táncos színesített Gershwin és Bernstein művekből állítottak össze programot. A zenekar is partner volt ebben, látva a közönség nagy lelkesedését.

Trierben a főzeneigazgató Victor Puhl a világszínérel generációkat kapcsol össze. Honnan az ötlet populáris műfajokat a Filharmonikusok koncertjeibe iktatni? Potsdami főzeneigazgatói funkciójában kezdte el a különböző műfajokat egyeztetni. Például egy projektet flamencóra és szimfonikus

zenekarra épített. Az USA-ban és Franciaországban ismert meg a hasonló irányzatokat, amelyek adaptálásával **Potsdamban** évek alatt egyharmadával növelte a hallgatóság számát. Trierben a világzene sorozatot a zenekar és egy Beatles számokat játszó együttes kooperálásával kezdte. A Beatles ugyan az 1960-as évek jelensége, de mégis időtlen. Ez a zene vonzó fiatal emberek, de mindazok számára is, akik ezen a zenén nőttek fel. Puhl tapasztalata, hogy az 50+ generáció valóban nehezebben érhető el. Az a véleménye, hogy a leginkább akkor közelíthetők meg, ha az ember megpróbál annak az érnak a szellemiségébe bújni, amiben ez a generáció nevelkedett. A további tervekkel illetően, Gershwin és Bernstein zenéje New Yorkba vezet, amelyhez egy szteptáncos csatlakozik. Véleménye szerint az ilyen kísérlet a zenekar számára is egy szigetet jelent, a zenekart a közönség nagy lelkesedése motiválja.

Sverinben a Mecklenburgische Staatskapelle nyugdíjas zenészekből álló vonós-negyese rendszeresen fellép szenior otthonokban, hogy egy elhanyagolt generációt felhőtlen pillanatokkal ajándékozzon meg. A muzsikálás egyúttal gyógyszer a már régóta nyugdíjas muzsikusi egyéni testi és szellemi teljesítőképességének megőrzéséhez is. Az ilyen otthonokban történő fellépésnél azonban sok zavaró momentumot is tekintetbe kell venni. A zenészek közösségi termekben, ebédlőkben foglalnak helyet összecukhatók kottatartóikkal, a szomszédos konyha zajaitól kísérve. A korrallal a koncentrációképesség is csökken, a rövid távú memória nem képes olyan sok információt felfogni, mint amely egy nor-

mális koncertet időben és tartalmilag jellemző. A szenior otthon lakóinak ifjúkori élményeire alapozva, az említett esetben ilyen zenékből erre a célra készült vonós-negyese feldolgozások jöhetnek szóba.

Berlinben a Filharmonikusok „Alla turca” koncertsorozatának célja képzett idős török menekülteknek mint a zenekar új publikumrétegének megnyerése. Az erre a sorozatra hívogató plakátot Berlin legforgalmasabb kereszteződésénél nem lehet nem észrevenni. Ehhez hasonló projektek nemcsak a törökök esetében történnek, a Rádiózenekar és énekkar törődik a mindenkor vendégművészekkel és utódaikkal.

Lelkesíteni adatközlés helyett

A felnőtteknek szóló műsorismertetés fokozatosan nőtt ki a gyermekkoncertek háttéréből. Mindeztidőig alig rendelkezik végig gondolt koncepcióval, csupán egy individuális vadhajítás. A zene jobb megértésének igénye azonban fokozatosan növekszik, ezt felismerve a zenekarok, színházak, főiskolák és egyetemek, rádiók és televíziók is felzárkóznak az elvárások teljesítéséhez. Koncertek és zenés színházak rendelkeznek az előadásokról szóló zeneelméleti, életrajzi, zenetörténelmi, előadási és általános kultúrtörténelmi aspektusokkal. Részletesen és részben illusztrációkkal gazdagítva tartalmazzák ezt a programfüzeteket, amelyek többé-kevésbé a művészekről is tájékoztatnak. Különböznek ezektől a moderációk és próbakoncertek. Előnye abban rejlik, hogy közelebb hozza egymáshoz a muzsikusiakat és hallgatóságot. Az ilyen események során lehetőség van a zene részleteibe és össze-

függéseibe való betekintésre, egymás mellé lehet állítani játékmódokat és variációkat. Részleteket meg lehet ismétetni, különböző felfogásokat összehasonlítani és megokolni. A résztvevők „első kézből” nyernek betekintést a muzsikálás lehetőségeibe, a zenészek gondolkodásába és érzelmeibe. Szisztematikusabban történik ez némely zenetudományi intézmény laikusok és szeniorok számára szervezett előadás-sorozatai és szemináriumai révén. Jellemző rájuk egy bizonyos törzsközönség részvétele. A rádióknak és tv-nek ezen a téren szélesebb lehetőségei vannak. A laikusok számára írott ismertető könyvek száma csekély. A ifjúsági és gyermekirodalom és a szakmai literatúra közötti űrt volna feladatuk kitölteni. A fent leírt információs módszerek azonban előszeretettel alapoznak a zenetudományi rendszerre és dikcióra, és nem veszik figyelembe az idősebb laikusok igényeit és kívánságait.

Mik lennének ezek az elvárások az idősebbek részéről? Elsősorban meg szeretnék tanulni, hogy miként kell a zenét hallgatni. Fontos sokak számára, hogy a zeneművek ismeretéhez kapjanak segítséget. További érdeklődés irányul a hangszerek iránt, hangzásbeli különbségeik, eredetük, alkalmazásuk tekintetében. Hangzásról, dinamikáról, artikulációról, frazirozásról van szó és a hangszerek együttes játékaról. Sokan azt szeretnék tudni, hogy melyek azok az ismérvek, amelyek egyes zeneszerzőket jellemeznek.

Mindenekelőtt fontos az élményszerzés. Ez szemináriumok esetében ismert darabokból kiindulva, lehetőséget teremtve a hallgatóság vélemény-nyilvánítására, együttműködésére (ritmikus gyakorlat, ének, mozgás), élő zene hallgatása, ismétlése, muzsikussal való találkozás révén, koncepció alapján felépített folyamat során érhető el. A műsorismertető, moderátor, előadó minden esetben jól képzett személy kell legyen, aki váratlan kérdésekre is kielégítő választ tud adni.

Közönségszervező intézmények is foglalkoznak a probléma megoldásával. Némelyek véleménye az, hogy az 50+ generáció bevonása sokszor pszichológiai megközelítéseket tesz szükségessé. Bérleteseknél például igen nagy sikere és eredménye volt annak a kezdeményezésnek, hogy a közönségnek lehetősége volt a jegyek hátoldalára írni és visszajuttatni kívánságaikat. Pl. „nem szívesen ülök az első sorokban”. „Szeretem az extravagánsat és modernet is”. Az 50+ korosztálynál kényes kérdés, hogy milyen mértékben viselik el a szexet, erőszakot, kihívó rendezést az idősek. Sok közönségszervező felméréseket készít a kívánságokról, véleményekről, sőt életkorra vonatkozó kérdéseket is feltesznek, természetesen diszkréten kezelve, soha más célra fel nem használva. Szociológusok közvélemény kutatások révén bebizonyították, hogy a kulturálisan aktívak éppen ötvenes éveik közepén vannak a „legjobb korban”, ők könnyebben bevonhatók új programokba,

mint a fiatalabbak. Egyesek azonkívül (2 százaléka az 50 év felettieknek) elkezdenek kulturális rendezvényeket látogatni, holott ezt korábban nem tették. Mindenesetre szükség van ennek a két százaléknak a tartós megnyerésére. Extra toborzás, kampány idős otthonában? A közönségszervezők – úgy tűnik – ennek a jelenségnek még nem eredtek nyomába.

A régi vélelem, hogy a fiatalok rock koncertre járnak, az idősek operába, már nem állja meg a helyét. A határok elmosódtak, a z 50-59 évesek ízlése közelít a fiatalokéhoz. Szilárd társadalmi minták és szerepeltvárások, az egyre inkább differenciáló és individuális életstílus okán. veszítenek olyan szociodemográfiai ismertetőjegyük jelentőségéből, mint életkor, nem vagy jövedelem. A színházak, koncerttermek és operaházak számára ez azt jelenti, hogy a jövőben nem hagyatkozhatnak arra, hogy publikumuk a generációváltással automatikusan pótlódik – egyre inkább igyekezniük kell ennek a felhasználó rétegnek a megnyerésére.

És a politika? Lehetővé kell tennie a generációkon átívelő együttléthez szükséges kereteket. Csak így lehet egy társadalom valóban egészséges.

A kivonatolt cikkek szerzői: Marco Frei, Susanne Keuchel, Flavia Nebauer, Sandra Sinsch, Swen Scherz-Schade és Christoph Richter.

(Das Orchester 2009/1)

Constantin Floros

Művek szolgálatában

Hans Swarowsky, a karmester-pedagógus

Hans Swarowsky, akik 1899-ben Budapesten született és 1975-ben Salzburgban halt meg, karmester és a Bécsi Zenei és Képzőművészeti Egyetemen karmesterképzőjének tanára volt. Mint karmester-pedagógus szinte legendaszerű híre tett szert. Constantin Floros Swarowsky személyes portréját rajzolja meg.

Hans Swarowsky, mint karmester, széles körökben nem annyira ismert, mint Wilhelm Furtwängler vagy Herbert von Karajan. Beavatottak azonban a 20. század legjelentősebb karmester-pedagógusának tartják. Legprominensebb tanítványai közé tartoznak: Zubin Mehta, Claudio Abbado, Mariss Jansons és a korán meghalt zseniális Giuseppe Sinopoli.

Az 1899-ben egy nagykereskedő fiaként született Swarowsky nemcsak kitűnő karmester, hanem széleskörűen képzett személyiség volt, akinek kitűnő művészi nevelésben volt része. Ferruccio Busoni zongora-tanítványa volt, Arnold Schönberg-

nél tanult, majd később Anton Webern zeneelmélet óráit, Weber karmesteri kurzusait látogatta, művészettörténetet tanult a Bécsi Egyetemen, fiatalkorában karvezetőként működött sok városban, Clemens Krauss asszisztense lett és szoros barátság fűzte Richard Strauss-hoz.

A második világháború vége után Bécs – amelyet még mindig a szövetségesek foglaltak el – hamarosan európai zenei metropoliszá vált. A Theater an der Wien-ben olyan prominens énekesnők léptek fel mint Elisabeth Schwarzkopf és Senta Jurinac. Bruno Walter számos alkalommal jött Bécsbe, Gustav Mahler szimfóniáit dirigálta, ami ko-